

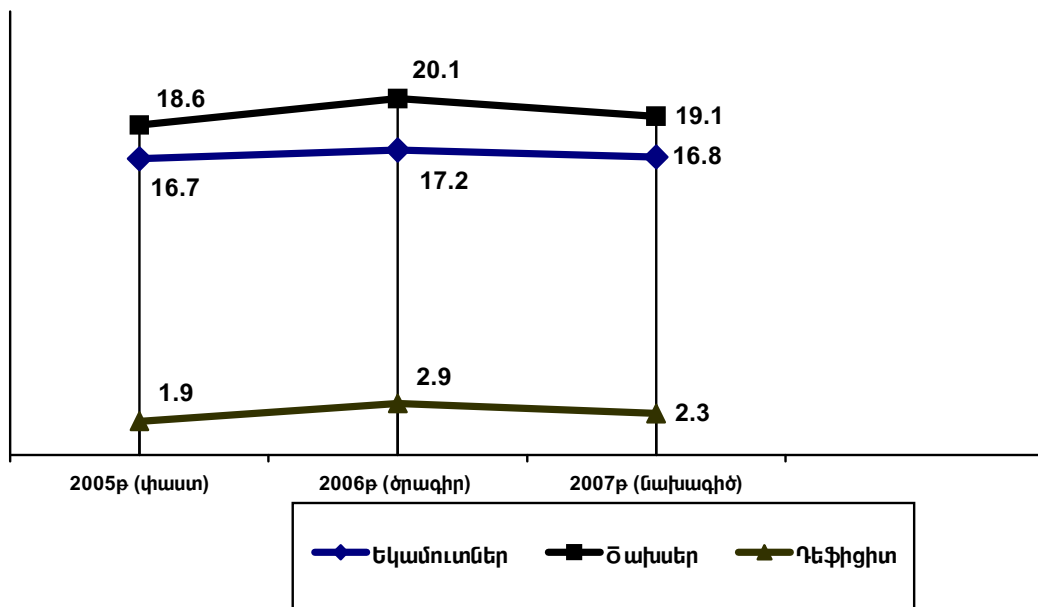
ՄԱՍ II-Բ

Հ ա ր կ ա ր յ ո ջ ե տ ա յ ի ն ց ու ց ա ն ի շ ն ե ր ի կ ա ն խ ա տ ե ս ու մ ն ե ր

ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծի եկամուտների, ծախսերի, դեֆիցիտի (պակասորդի) և պարտքի մակարդակները ձևավորվել են ՀՀ կառավարության երկարաժամկետ և միջնաժամկետ հարկաբյուջետային ընդհանուր նպատակների համատեքստում:

Ստորև ներկայացվում է 2005-2007 թվականների ժամանակաշրջանում ՀՀ պետական բյուջեի հիմնական ցուցանիշների՝ եկամուտների, ծախսերի և դեֆիցիտի ընդհանուր գումարների՝ ՀՆԱ-ի նկատմամբ տոկոսային հարաբերության միտումները ներկայացնող գծապատկերը:

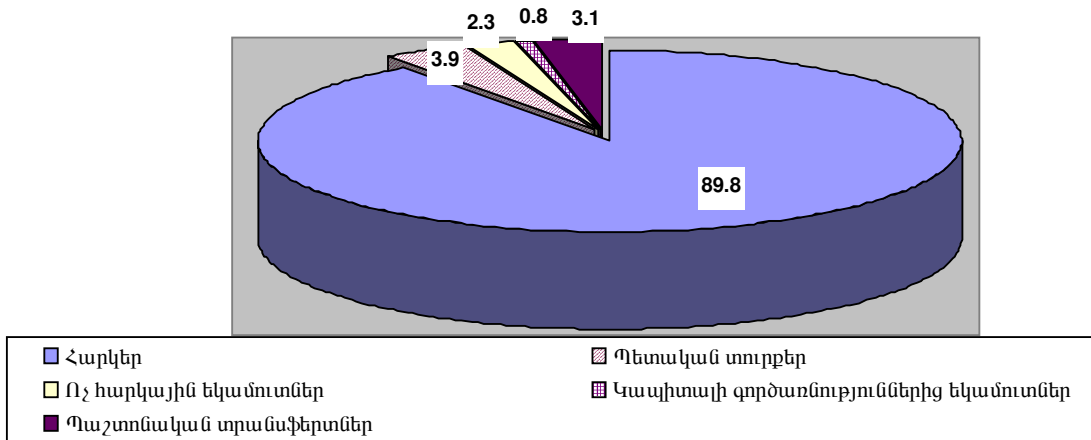
Գծապատկեր 2.3. ՀՀ 2005-2007թթ պետական բյուջեների հիմնական ցուցանիշները ՀՆԱ-ի նկատմամբ

Եկամուտների կանխատեսումներ

ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսված բյուջետային եկամուտների կազմում, ինչպես և նախորդ տարիներին, գերակշիռ մաս են զբաղեցնում հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի գծով ակնկալվող մուտքերը:

Գծապատկեր 2.4. ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսված բյուջետային եկամուտների կառուցվածքը (%-ով ընդհանուրի նկատմամբ)

ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծով սահմանվող ընթացիկ եկամուտների շուրջ 97.6. %-ը կձևավորվեն հարկերի և պետական տուրքերի հաշվին: 2007 թվականին հարկերը և պետական տուրքերը նախատեսվում են 458.9 մլրդ դրամի չափով, որը գերազանցում է 2006 թվականի համար հաստատված (ներառյալ ճշգրտումները) մակարդակը 21.4 %-ով: Հարկային եկամուտների կանխատեսվող աճի հիմնական աղբյուրը տնտեսության շարունակվող ակտիվությունն է և ՀՀ կառավարության կողմից տնտեսության սովերային հատվածի կրճատմանն ուղղված միջոցառումների շարունակականությունը:

ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծի եկամուտների կանխատեսումների հիմքում դրվել են ՀՀ 2007-2009թթ ՄԺԾԾ-ով սահմանված ՀՀ կառավարության եկամտային քաղաքականության դրույթները (տես արկղ 1-ը) և առանձին եկամտատեսակների բազայի կամ հաշվարկման վրա

Արկղ 1

2007-2009թթ եկամտային քաղաքականությունը կիրականացվի ԱՀՌԾ և ՀՀ կառավարության գործունեության ծրագրով ամրագրված երկարաժամկետ հարկաբյուջետային սկզբունքներին համապատասխան: Մասնավորապես.

- Առաջիկա տարիներին պետական եկամուտների հավաքագրման աստիճանի բարձրացումը կլինի հարկաբյուջետային քաղաքականության գերակա ուղղություններից մեկը: ՀՆԱ-ի նկատմամբ հարկային եկամուտների հարաբերությունը կավելացվի տարեկան միջին հաշվով 0.3-0.4 տոկոսային կետով:
- Կառավարությունը հարկային եկամուտների ավելացման հիմնական նպատակին կհասնի հատկապես տնտեսության սովերային հատվածի կրճատման հաշվին՝ բացառելով տնտեսվարող սուբյեկտների հանդեպ օրենքի պահանջներով չպայմանավորված վարչարարական ճնշումները,
- Կրթության հարկային վարչարարության արդյունավետությունը,
- Կիրականացվեն միջոցառումներ կուտակված գերավճարների և ապառքների մարման ուղղությամբ, ինչպես նաև ձեռք կառնվեն միջոցառումներ՝ նոր գերավճարների և ապառքների առաջացումը թույլ չտալու համար,
- Պետական բյուջեի ծախսերն առավելապես ապահովված կլինեն ներքին ռեսուրսներով և կնվազի պետական ծախսերի կախվածությունը արտաքին ֆինանսավորման աղբյուրներից:

Էական ազդեցություն ունեցող մակրոտնտեսական առանձին ցուցանիշների կանխատեսումները:

ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծով նախատեսվող բյուջետային եկամուտների և պաշտոնական տրանսֆերտների կանխատեսումների մասին տեղեկատվությունն ըստ հիմնական եկամտատեսակների ներկայացված է «Հայաստանի Հանրապետության 2007 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի բացատրագրում:

2007 թվականի ծախսերի մակարդակը և ծախսային գերակայությունները

Հաշվի առնելով կանխատեսվող եկամուտների մակարդակը և դեֆիցիտի ու պետական պարտքի նպատակային ցուցանիշները, որոնք ներկայացվում են հաջորդ բաժնում, ՀՀ կառավարությունը 2007 թվականի ծախսերի սահմանաքանակը սահմանել է 557.8 մլրդ դրամ:

ՀՀ կառավարության հիմնական ռազմավարական գերակայությունները 2007 թվականի համար սահմանված են Աղքատության հաղթահարման ռազմավարական ծրագրով, 2003 թվականի հունիսի 12-ին ՀՀ Ազգային ժողովի հավանությանն արժանացած` ՀՀ կառավարության գործունեության և ՀՀ կառավարության կողմից ընդունված ՀՀ 2007-2009թթ միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով: Վերը նշված փաստաթղթերի համաձայն` ՀՀ կառավարությունն առաջիկա տարիներին առավել կարևորում է պետական բյուջեի հիմնական ծախսային հետևյալ գերակայությունները (ծրագրի իմաստով գերակայություն են համարվում այն ոլորտները, որոնց հատկացվում են լրացուցիչ բյուջետային ռեսուրսների զգալի մասը կամ որոնց ֆինանսավորման համար ներգրավում են վարկային ռեսուրսներ):

(I) սոցիալական ոլորտի առանձին ճյուղերում (մասնավորապես` կրթություն, առողջապահություն, սոցիալական ապահովություն և սոցիալական ապահովագրություն), ինչպես նաև պետական կառավարման բնագավառում իրականացվող քաղաքականության արդյունավետության, նպատակաուղղվածության և հասցեականության մակարդակի բարձրացմանն ուղղված բարեփոխումների ֆինանսական ապահովում,

(II) հանրապետության տարածքային ամբողջականությունը, տարածաշրջանում կայունությունը և Ղարաբաղյան հակամարտության կողմերի ուժերի հավասարակշռությունը պահպանելու նպատակով պաշտպանության և ազգային անվտանգության կառույցների կենսագործունեության համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների ապահովում,

(III) տնտեսության առանձին ոլորտներում (մասնավորապես` գյուղատնտեսություն, ջրային տնտեսություն, ճանապարհային տնտեսություն և էներգետիկա) ենթակառուցվածքների վերականգնման և զարգացման ծրագրերի իրականացում:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված են 2006, 2007 թթ ժամանակահատվածում պետական բյուջեից ծախսերի հիմնական ուղղություններին բաշխվող հատկացումների տեսակարար կշիռներն (տոկոսներով)` համապատասխան տարիների պետական բյուջեների ընդհանուր ծախսերի նկատմամբ:

Աղյուսակ 2. 2 ՀՀ 2006-2007թթ պետական բյուջեից հիմնական ուղղություններին բաշխվող հատկացումների տեսակարար կշիռները (%)

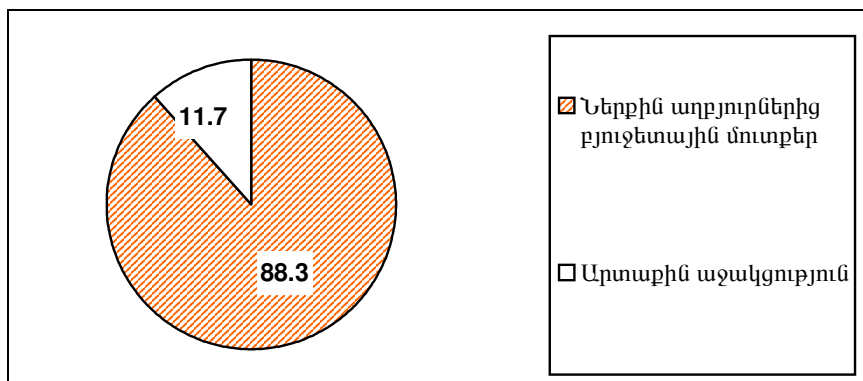
Ուղղությունները	2006թ ըստ հաստատված բյուջեի	2007թ նախագիծ	2007թ ՄԺԾԾ
1. Սոցիալական-մշակութային ճյուղեր (առանց պետական կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի)	39.1	38.7	38.3
2. Պաշտպանություն, ազգային անվտանգություն, հասարակական կարգի պահպանության, քրեակատարողական և արտակարգ իրավիճակների համակարգեր	21.9	25.0	24.6
3. Տնտեսության ճյուղեր (առանց պետական կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի)	20.0	17.0	17.5
4. Պետական կառավարում	8.5	7.5	8.5
5. Աջակցություն տեղական ինքնակառավարման մարմիններին	3.0	3.2	3.4

Այս ծախսերի վերաբերյալ տեղեկատվությունն ըստ հիմնական բաղադրիչների և մանրամասների ներկայացված է «Հայաստանի Հանրապետության 2007 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի բացատրագրում:

Ոլորտների ֆինանսավորումը նվիրատուների կողմից

2007 թվականին, ինչպես և նախորդ տարիներին, բյուջետային մուտքերի ընդհանուր ծավալում զգալի տեսակարար կշիռ է կազմելու բյուջետային որոշ ծախսերի ֆինանսավորման համար օտարերկրյա պետությունների, միջազգային կազմակերպությունների և այլ արտաքին դոնորների կողմից պաշտոնական տրանսֆերտների և արտոնյալ վարկերի տեսքով Հայաստանի Հանրապետությանը հատկացվող աջակցությունը: Ստորև ներկայացված պատկերում արտացոլված են 2007 թվականի բյուջետային մուտքերի ընդհանուր գումարում ներքին և արտաքին աղբյուրներից ստացվելիք մուտքերի տեսակարար կշիռները (տոկոսներով):

Գծապատկեր 2.5. ՀՀ 2007 պետական բյուջեի մուտքերի ընդհանուր գումարում ներքին և արտաքին աղբյուրներից ստացվելիք մուտքերի տեսակարար կշիռները (%)

Այս հարցի վերաբերյալ տեղեկատվությունը ևս ըստ հիմնական բաղադրիչների և մանրամասների ներկայացված է «Հայաստանի Հանրապետության 2007 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի բացատրագրում:

Դեֆիցիտի (պակասուրդի) և պարտքերի մակարդակը

Ինչպես արդեն վերը նշվեց, ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծով բյուջետային դեֆիցիտը ծրագրավորվել է ՀՆԱ-ի 2.3%-ի չափով և կազմում է 68.3 մլրդ դրամ: 2007 թվականի բյուջետային դեֆիցիտի ֆինանսավորման աղբյուրներում կգերակշռեն արտաքին աղբյուրները, որոնց տեսակարար կշիռն ընդհանուրի մեջ կկազմի մոտ 60.5%: Գեռևս զգալի են արտաքին աղբյուրներից՝ միջազգային կազմակերպություններից (մեծամասամբ Համաշխարհային բանկից) և օտարերկրյա պետություններից ստացվելիք արտոնյալ վարկերի հաշվին ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորմանն ուղղվող միջոցները: Գեֆիցիտի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրների կազմում ընդգրկված են պետական արժեթղթերի իրացումից ստացվելիք մուտքերը՝ 8.5 մլրդ դրամ, ինչպես նաև սեփականաշնորհման դրամական և տարադրամային հաշիվներից ներգրավվող գումարները՝ 19.1 մլրդ դրամ:

ՀՀ պետական պարտքի 2005 թվականի արդյունքներով առկա և 2006-2007թթ կանխատեսվող ընդհանուր կառուցվածքը՝ ըստ գոյացման աղբյուրների և կանխատեսվող ծավալները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում:

Աղյուսակ 2. 3 ՀՀ պետական պարտքը 2005-2007թթ (մլն ԱՄՆ դոլար)

Ցուցանիշներ	2005թ	2006թ	2007թ
	փաստացի	սպասողական ¹	նախագիծ ²
Պետական պարտք՝ ընդամենը	1213.2	1403.4	1560.4
<i>%՝ ՀՆԱ նկատմամբ</i>	24.7	22.9	19.1
- Արտաքին պարտք	1099.2	1261.0	1369.0
<i>որից՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի պարտք</i>	176.4	166.1	157.6
Ներքին պարտք	114.0	142.4	191.4

Ինչպես երևում է աղյուսակից, կանխատեսումների համաձայն 2007 թվականի տարեվերջի դրությամբ պետական պարտքի գերակշռող մասը (87.7%-ը) բաժին է ընկնում արտաքին պարտքին: Այդ կապակցությամբ հարկ է նշել, որ արտաքին պարտքի ծրագրավորվող աճն էական ազդեցություն չի ունենա երկրի վճարունակության վրա, որովհետև մի շարք որակական ցուցանիշներ հիմնականում չեն փոփոխվի կամ կփոխվեն դրական ուղղությամբ: Մասնավորապես, կնվազեն արտաքին պարտք/ՀՆԱ և արտաքին պարտքի ներկա արժեք/ՀՆԱ հարաբերությունները, կկրճատվեն արտաքին պարտքի տոկոսավճարները (հիմնականում արտաքին որոշ ոչ արտոնյալ վարկերի վերաձևակերպման արդյունքում), որը հարկային եկամուտների զգալի աճի հետ միաժամանակ կնպաստի ՀՀ պետական բյուջեի արտաքին պարտքի սպասարկման բեռի կրճատմանը:

¹ 2006 թվականի համար ներքին պետական պարտքը հաշվարկվել է 1 ԱՄՆ դոլար=420 փոխարժեքը :

² 2007 թվականի նախագծի համար ներքին պետական պարտքը հաշվարկվել է 1 ԱՄՆ դոլար=357 փոխարժեքը :

Ժամկետանց պարտքեր

ՀՀ կառավարությունը, ինչպես և նախկինում, կարևորում է ժամկետանց բյուջետային պարտքերի առաջացման երևույթի վերահսկումը, քանի որ դրանք ուղղակի վտանգ են ներկայացնում տնտեսության բնականոն կենսագործունեության համար: Բացի այդ, վերջիններս անվերահսկելիորեն առաջացնելով ՀՀ կառավարության լրացուցիչ պարտավորություններ, մեծացնում են ճնշումը առաջիկա տարիների ՀՀ պետական բյուջեների վրա, դրանով իսկ սահմանափակելով պետության՝ առանց այդ էլ սուղ ֆինանսական հնարավորությունները ռազմավարական ծրագրերի իրականացման գործում:

Հարկաբյուջետային ռիսկերը

ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծի իրատեսության տեսանկյունից առանցքային նշանակություն ունի ծրագրային սցենարից հնարավոր հիմնական շեղումների գնահատականը: Ընդ որում, այդ շեղումները հարկաբյուջետային շրջանակի վրա կարող են ունենալ ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական ազդեցություն: Այդուհանդերձ, առավել կարևոր են այն շեղումները, որոնք կարող են հանգեցնել բացասական հետևանքների և պահանջելու են համապատասխան վերանայումներ կատարել ծախսերի ծրագրերում: Այդ իմաստով ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծի կանխատեսումները պարունակում են որոշակի ռիսկ և ռիսկային համապատասխան գործոնների բացահայտումը և դրանց գնահատականները էապես կարող են որոշակիացնել նախագծում կատարվելիք հնարավոր ճշգրտումների շրջանակները:

Ռիսկերի աղբյուրները

ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծի շրջանակներում կարելի է տարանջատել ռիսկերի հետևյալ աղբյուրները, որոնք կարող են հանգեցնել ծրագրային ռեսուրսային փաթեթից բացասական շեղումների.

- (i) ներքին ռեսուրսների գծով,
- (ii) արտաքին օժանդակության գծով:

Ներքին ռեսուրսների մասով. 2007 թվականի բյուջետային ռեսուրսների փաթեթի համալրում նախատեսվում է ապահովել հիմնականում հարկային եկամուտների աճի հաշվին: Վերջիններիս հավաքագրումը մեծապես կախվածության մեջ կլինի մի կողմից մակրոտնտեսական զարգացումների կանխատեսվող և արձանագրվելիք միտումների համապատասխանությունից, իսկ մյուս կողմից՝ հարկահավաքման բնագավառում ՀՀ կառավարության վարչարարական միջոցառումների իրականացման արդյունավետությունից: Նշված տնտեսական գործոններից բացի, այս դեպքում էական դեր ունի նաև հանրապետությունում տնտեսական միջավայրի վրա ներքին քաղաքական դաշտում զարգացումների և արտաքին գործոնների ազդեցությունները:

Մակրոտնտեսական զարգացումների կանխատեսվող և արձանագրվելիք միտումների համապատասխանություն. Մակրոտնտեսական շրջանակում կատարված կանխատեսումների և նախորդ տարիների փաստացի ցուցանիշների համեմատությունը թույլ է տալիս ենթադրելու, որ ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների ծրագրման հիմքում դրված մակրոտնտեսական զարգացումները կրում են պահպանողական բնույթ և ռիսկային չեն:

Վարչարարական միջոցառումների իրականացում. Տնտեսության չհաշվառվող և չհարկվող ծավալների կրճատմանը միտված ՀՀ կառավարության կոնկրետ քայլերի իրականացումը էական ազդեցություն կունենա տնտեսական դաշտում տնտեսվարողների իրավունքների հավասարության և նրանց միջև հարկային բեռի առավել արդարացի բաշխման գործընթացի վրա, դրանով իսկ նպաստելով հարկային եկամուտների հավաքագրման բնագավառում իրավիճակի բարելավմանը: Այս կապակցությամբ հարկային եկամուտների մասով 2007 թվականին ռիսկի գործոնն առկա է և 2007 թվականի համար գնահատվում է 42.3 մլրդ դրամ: Այս դեպքում տնտեսության ստվերային հատվածի կրճատման և լրացուցիչ բյուջետային մուտքերի հավաքագրման գրավականը հարկային և մաքսային մարմինների կողմից իրականացվելիք միջոցառումների բարեհաջող ընթացքն է, որն ըստ նախորդ տարիների փորձի կարելի է համարել հուսալի:

Ներքին քաղաքական դաշտում զարգացումների և արտաքին գործոնների ազդեցություններ. Ռիսկը հնարավոր է ներքին քաղաքական լարվածության առաջացման կամ արտաքին գործոնների (արտաքին շուկաներում, ինչպես նաև ՀՀ սահմաններում իրավիճակի սրում) ազդեցության արդյունքում հանրապետությունում տնտեսական միջավայրի կտրուկ վատթարացման դեպքում և այն գնահատման ենթարկել հնարավոր չէ:

Արտաքին օժանդակության մասով 2007 թվականին բյուջետային ռեսուրսների փաթեթի համալրում նախատեսվում է ապահովել ինչպես պաշտոնական տրանսֆերտների, այնպես էլ վարկերի հաշվին:

Պաշտոնական տրանսֆերտների մասով. Այդ միջոցների հատկացման հարցը կամ համապատասխան մուտքերի ստացման ռիսկի գործոնը մեծամասամբ պայմանավորված է լինելու ՀՀ կառավարության կողմից տնտեսության բարեփոխումների բնագավառում որոշակի միջոցառումների իրականացման ընթացքով:

Վարկերի մասով ռիսկերը հիմնականում պայմանավորված են ծրագրային ցուցանիշներից փաստացի կատարվելիք հատկացումների հնարավոր շեղումներով:

Ռիսկերի հնարավոր հետևանքները և ճշգրտումների ուղղվածությունը

Ներքին ռեսուրսների մասով մուտքերի ծրագրվածից ցածր մակարդակը ենթադրում է ծախսերի վերանայում կրճատման ուղղությամբ: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ հարկային եկամուտները հիմնականում ամրագրված չեն որոշակի ծախսատեսակի կամ ծրագրի, ծախսերի ծրագրի վերանայումն իրականացվելու է՝ հիմք ընդունելով գերակայության սկզբունքը. այն է՝ առաջին հերթին

կրճատվելու են այն ծախսատեսակների կամ ծրագրերի գծով նախատեսված ծախսերը, որոնք ունեն գերակայության ավելի ցածր աստիճան:

Արտաքին օժանդակության գծով մուտքերի թերստացման պայմաններում ծախսերի ծրագրի վերանայման մոտեցումները լինելու են տարբեր՝ կախված արտաքին օժանդակության բնույթից: Համաձայն կանխատեսումների, ծրագրային ժամանակահատվածում արտաքին օժանդակության կառուցվածքում գերակշռելու են ծրագրային (նպատակային) բնույթի պաշտոնական տրանսֆերտներն ու վարկերը (78.7%):

Աղյուսակ 2. 4. Արտաքին օժանդակությունն՝ ըստ բնույթի

Ցուցանիշներ	Գումարը (մլրդ դրամներով)	Տեսակարար կշիռը արտաքին օժանդակության ընդհանուր գումարում (%)
Ընդհանուր բնույթի բյուջետային օժանդակություն	11.3	18.0
Պաշտոնական տրանսֆերտներ	5.9	x
Վարկեր	5.4	x
Ծրագրային (նպատակային) օժանդակություն	51.6	82.0
Պաշտոնական տրանսֆերտներ	9.3	x
Վարկեր	42.3	x
Ընդամենը արտաքին օժանդակություն	62.9	100.0

Բյուջետային փաթեթում ընդհանուր բնույթի բյուջետային օժանդակության թերստացման պայմաններում ծախսերի ծրագրի վերանայումն իրականացվելու է՝ ելնելով դրանց գերակայության աստիճանից, մինչդեռ ծրագրային (նպատակային) պաշտոնական տրանսֆերտների և վարկերի թերստացումը հանգեցնելու է այն ծրագրերի գծով ծախսերի կրճատմանը, որոնք անմիջականորեն կապակցված են ֆինանսավորման այդ աղբյուրներին: Մասնավորապես, ծրագրային վարկերի կառուցվածքում գերակշռում են սոցիալական և արտադրական ենթակառուցվածքների ոլորտներում Համաշխարհային բանկի կողմից ֆինանսավորվող նպատակային ծրագրերը:

Փոխհատուցման հնարավորությունները

ՀՀ 2007 թվականի պետական բյուջեի նախագծի հարկաբյուջետային շրջանակի վրա կարող են դրական ազդեցություն ունենալ մակրոտնտեսական բարենպաստ զարգացումները: 2007 թվականի մակրոտնտեսական զարգացման սցենարի կանխատեսումները կատարվել են 2006 թվականին և նախատեսվածի դիմաց 2007 թվականի ընթացքում մակրոտնտեսական միջավայրի բարելավումը բարենպաստ պայմաններ կստեղծի լրացուցիչ հարկային եկամուտների հավաքագրման համար՝ ստեղծելով արտաքին օժանդակության և հարկային վարչարարության գծով գնահատվող հնարավոր «կորուստների» փոխհատուցման իրական հիմքեր: